bastant aquesta darrera pauta. Així, el Collsacabra hi és representat ja que hi passava la principal comunicació entre Vic i Olot amb les derivacions que portaven a Girona. Per nord-oest el mapa arriba fins a Vidrà i pel nord-est abasta fin a la vall de Llémena. Les raons d'aquestes inclusions també devien ser de caire militar. Possiblement, aquesta zona nord-est es va incloure per proximitat, pel fet que el final de la guerra dels Matiners va tenir lloc al Pasteral i el general carlí Ramon Cabrera tenia el quarter general a Amer.

El *Plano de les Guillerias* caldria anomenar-lo "El mapa del Montseny, les Guilleries i el Collsacabra", de Juli Serra, 1888, ja que cobreix aquestes contrades. De fet, aquest mapa va condicionar la producció dels mapes excursionistes que van aparèixer posteriorment tot reforçant aquesta unió cartogràfica del Collsacabra amb les Guilleries i creant interdependències. Això es veurà en el pròxim article que començarà amb el mapa de 1924 que apareix en el llibre *Les Guilleries*, del Centre Excursionista de Catalunya.

Josep Tarrés

Bibliografia seleccionada

- *Folguera, Ramon (1809).* Croquis que manifiesta el terreno comprendido entre los caminos de Caminos de Vich a Hostalrich y a Gerona*. Centro Geográfico del Ejército, núm. 683 (38 x 29 cm.), Madrid.*
- *Serra, Juli (1888).* El plano de las Guillerias 1:50.000*. Centre Excursionista de Catalunya. Barcelona.*
- *Serra, Juli (1890).* El plano de las Guillerias 1:20.000*. Centro Geográfico del Ejército.*
- *Rams, Emili i Josep Tarrés (1999).* La batalla del Pasteral *dins "Quaderns de la Selva", núm.11, Centre d'Estudis Selvatans. Santa Coloma de Farners.*
- *Tarrés, Josep (2003).* Aspectes sobre cartografia de les Guilleries. Un estímul per a l'estudi de les comunicacions *dins "Quaderns de la Selva", núm 15, Centre d'Estudis Selvatans.*

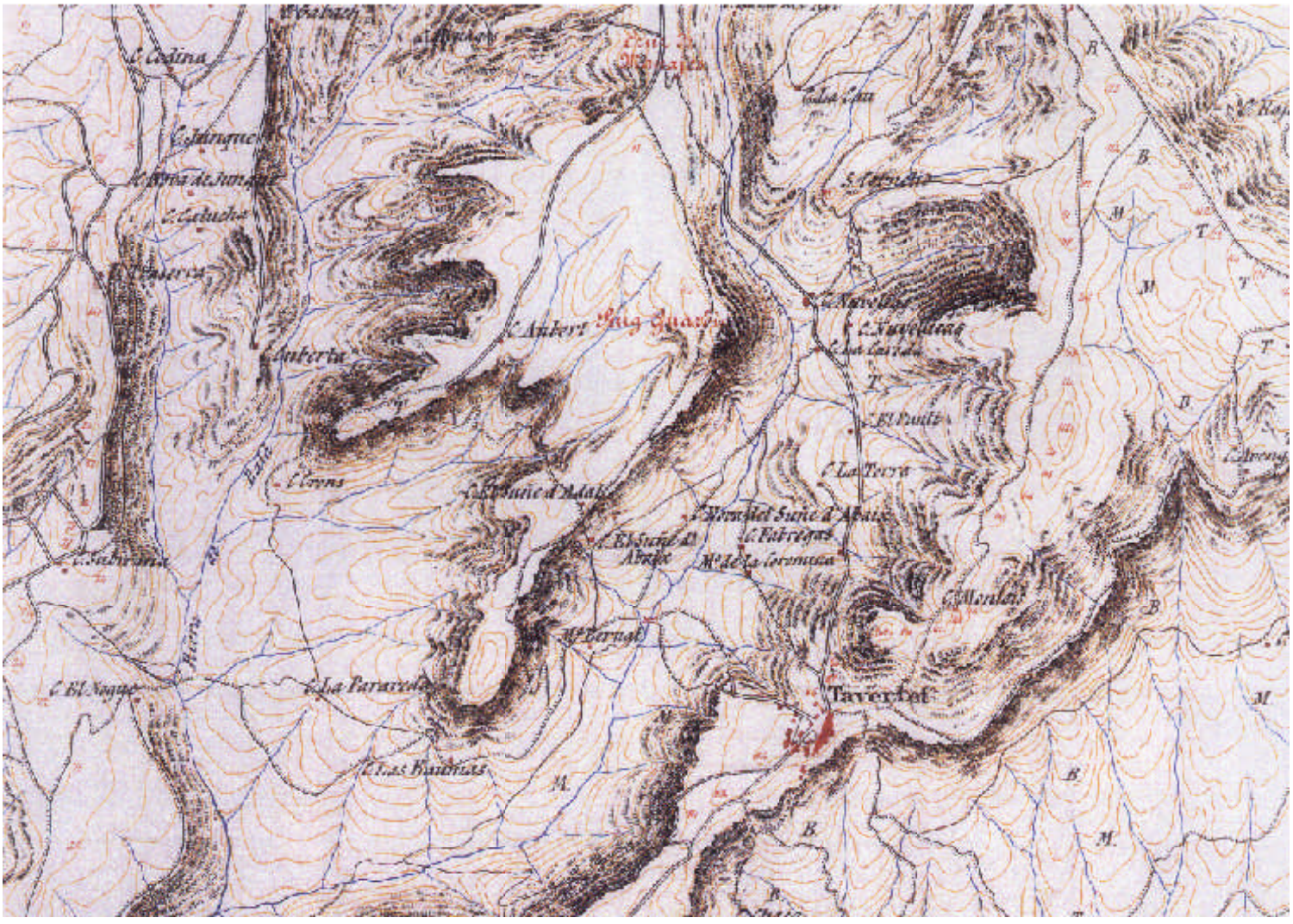

Fragment del mapa de Juli Serra, a escala 1:20.000, de l'any 1888 corresponent als voltants de Tavertet.
Arxiu del Centro Geográfico del Ejercito